

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Сумського державного університету Думчикова Михайла Олександровича на дисертацію здобувача ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» Торяник Віолетти Олександрівни на тему «Правові засади інтеграції (реінтеграції) внутрішньо переміщених осіб і громадян, які тимчасово перемістилися за кордон»

1. Актуальність обраної теми дисертації

Через військову агресію Російської Федерації Україна стикнулася з одним з наймасштабніших викликів за весь період державності: необхідністю евакуації фактично третини власних громадян з територій тимчасової окупації та ведення активних бойових дій, їх розміщення, адаптації та інтеграції у відносно безпечні регіони України. Створює істотні загрози та виклики виїзд великої кількості громадян за кордон. Невизначеність щодо активної фази війни, міграційних політики інших держав потребують розробки стратегій інтеграції (реінтеграції) внутрішньо переміщених осіб (надалі – ВПО) та громадян, які тимчасово перемістилися за кордон.

У правничій науці питання правових засад інтеграції (реінтеграції) ВПО та громадян, які тимчасово перемістилися за кордон, досліджено фрагментарно. Більшість досліджень присвячено проблемам забезпечення соціальних, житлових прав ВПО. У той же час, комплексні дослідження правових засобів інтеграції (реінтеграції) як ВПО, так і громадян, які виїхали за кордон, відсутні.

Це робить вказану проблематику та обрану тему дисертаційного дослідження Торяник В.О. актуальною та важливою для подальшого наукового розгляду та вирішення.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, ухвалених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019, а також Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки (пункт 1.2 «Удосконалення національної правової системи та її адаптації до європейського права»).

Основні положення дисертації відповідають пріоритетним напрямкам науково-дослідних робіт Сумського державного університету та отримані в межах реалізації науково-дослідної теми Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету «Демократія як спосіб забезпечення державою прав людини та децентралізації: правові механізми» (№ 0122U200509).

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях

Результати аналізу анотації, тексту дисертації та змісту публікацій Торяник В.О. демонструють високу наукову обґрунтованість та достовірність наукових результатів, що були отримані в результаті дисертаційного дослідження. Усі положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є достатньою мірою обґрунтовані, базуються на теоретичних положеннях, нормативно-правовій базі та емпіричних даних. Наукові положення сформульовані таким чином, що дають можливість засвідчити досягнення поставленої у дисертаційній роботі мети та виконання поставлених завдань. Такі наукові результати досягнуті за допомогою правильно обраних та комплексно застосованих в дослідженні наукових методах.

4. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Дисертація є завершеною науковою працею, у якій вирішується важливе для правничої науки завдання. Положення та висновки дисертації є змістовними та обгрунтованими. Вагомість положень в теоретичному плані полягає в тому, що в ході дослідження встановлено, що правовими засадами інтеграції (реінтеграції) внутрішньо переміщених осіб і громадян, які тимчасово перемістилися за кордон є правовий механізм моніторингу потреб таких осіб; правові засоби доступу до безбар'єрного правового, соціально-економічного, медичного, транспортного, побутового, культурного, організаційно-інформаційного забезпечення прав, реалізації житлових, соціальних, пенсійних, освітніх прав на рівні територіальних громад; механізм з працевлаштування та житлового забезпечення на недискримінаційній основі з партнерською взаємодією між Україною, ЄС та міжнародними організаціями, координацією між органами місцевого самоврядування, державної влади та громадським сектором. Дисертанткою визначено та доведено змістовне наповнення Конкретизовано змістовне наповнення інтеграції (реінтеграції) ВПО та громадян, які тимчасово перемістилися за кордон, як реалізацію державної, місцевої політики, результатом якої є безбар'єрне правове, соціально-економічне, медичне, транспортне, побутове, культурне, організаційно-інформаційне забезпечення прав ВПО та осіб, які повернулись з інших держав, на рівні територіальних громад, надання їм соціальних, адміністративних, освітніх послуг, створення умов з працевлаштування та житлового забезпечення на недискримінаційній основі. Розроблено пропозиції щодо удосконалення механізму інтеграції (реінтегації) ВПО та громадян, які тимчасово перемістилися за кордон, шляхом впровадження стратегічних та тактичних заходів, які передбачають партнерську взаємодію між Україною, ЄС та міжнародними організаціями, координацію між органами місцевого

самоврядування, органами державної влади та громадським сектором при реалізації державної політики у такій сфері.

5. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Представлені до рецензування дисертація та анотація відповідають вимогам діючого законодавства. Анотація дисертаційного дослідження представляє найвагоміші результати дослідження з означенням їхньої новизни та практичної цінності, викладена українською та англійською мовами.

Положення змісту роботи, включно із висновками, сформульовані чітко і повно розкривають поставлені в роботі завдання дослідження. Усі посилання оформлені відповідно до встановлених вимог і з вказівкою першоджерела. Плагіат в роботі відсутній.

На основі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що дисертація Торяник Віолетти Олександрівни є самостійним і завершеним дисертаційним дослідженням, в якому вирішено наукову задачу з удосконалення правових засад інтеграції (реінтеграції) ВПО та громадян України, які тимчасово перемістилися за кордон, сформульовано теоретичні висновки та внесено низку пропозицій до національного законодавства у досліджуваній сфері.

6. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації

Принципових недоліків у дисертації Торяник Віолетти Олександрівни «Правові засади інтеграції (реінтеграції) внутрішньо переміщених осіб і громадян, які тимчасово перемістилися за кордон» під час рецензування не виявлено, але є ряд зауваження, зокрема:

- у підрозділі 1.1 роботи авторкою досліджується легальне визначенні ВПО, але при цьому ще виділяється адміністративно-правовий статус осіб, які постраждали від воєнних дій (с. 32-58). Потребує уточнення наступне питання,

чи мають ВПО особливий правовий статус та чи доцільно окремо виділяти адміністративно-правовий статус осіб, які постраждали від воєнних дій;

- пропозиція щодо впровадження міжнародного компенсаційного механізму за допомогою підписання міжнародних договорів із державами, у яких є заморожені російські активи, створення Компенсаційної комісії, Компенсаційного Фонду; упровадження міжнародного механізму використання прибутку від заморожених російських активів та у стратегічній перспективі розроблення правового механізму повної конфіскації заморожених російських активів як складової виконання довгострокових завдань з інтеграції (реінтеграції) ВПО і громадян України, які тимчасово перемістилися за кордон, потребує конкретизації у частині джерел наповнення Компенсаційного Фонду та механізму його створення (с. 156-177).

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Вважаю за доцільне для дискусії поставити наступне запитання:

Авторкою запропоновано уточнити визначення ВПО шляхом включення до переліку таких осіб іноземців та осіб без громадянства, яким надано тимчасовий захист в Україні. У тексті роботи зазначено, що доцільно розповсюдити такий тимчасовий захист і на громадян РФ, які тривалий час перебувають в Україні. Незважаючи на те, що Україна відповідно до міжнародних зобов'язань повинна забезпечити правові можливості набуття певних правових статусів всім особам, які перебувають на території України, чи доцільно щодо громадян РФ розробляти такий механізм? Якщо така особа мала правові можливості отримати право на постійне проживання в Україні до повномасштабного вторгнення, але не реалізувала його, чи повинна Україна перебирати на себе зобов'язання щодо легалізації таких осіб.

7. Відсутність порушень академічної доброчесності

Ознайомившись з дисертацією Торяник Віолетти Олександрівни на тему «Правові засади інтеграції (реінтеграції) внутрішньо переміщених осіб і громадян, які тимчасово перемістилися за кордон», зазначимо, що порушень академічної недоброчесності не виявлено. Весь текст оформлено належним чином, а сама дисертація є самостійною та оригінальною науковою роботою.

8. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження Торяник Віолетти Олександрівни на тему «Правові засади інтеграції (реінтеграції) внутрішньо переміщених осіб і громадян, які тимчасово перемістилися за кордон» є завершеною науковою працею. За науковою новизною, актуальністю, теоретичною і практичною цінністю дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктор філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства ННІ права
Сумського державного університету

Михайло ДУМЧИКОВ

Підпис: *Думчикова М.О.*
Завідуюча: *Григорівська Ірина*
Д. Н. Ю. *Григорівська*